

JAARVERSLAG 2021

De Hondsrug
UNESCO Global Geopark
Van alle tijden ...

JAARVERSLAG 2020

In 2020 schreven we in dit voorwoord dat we niet wisten hoe het verder zou gaan. En ook 2021 werd door corona een bijzonder jaar. Vol persoonlijk verdriet en zorgen over de toekomst. Maar de beperkingen maakten ons ook bewust van de mogelijkheden en kwaliteiten van onze eigen omgeving. Met het schrijven van dit voorwoord zijn we positief gestemd. Het lijkt dat we langzamerhand terugkeren naar een nieuw normaal. Daar hebben we met elkaar lang naar uitgekeken.

Ondanks alles was er afgelopen zomer toch een korte periode van meer ruimte en vrijheid. Het was dan ook levendig in het Hondsruggebied. Veel mensen wisten Drenthe in ons prachtige Geopark te vinden. Er werd gefietst en gewandeld op de vele paden. Geklauterd bij de Sabeltandtijgerspoor route en plezier gemaakt in een van de attractieparken of speelvijvers. Ook de musea werden met timelocks druk bezocht. Mensen genoten! En dat waren niet alleen bezoekers, maar zeker ook de eigen bewoners.

Natuurlijk had corona ook dit jaar veel invloed op onze activiteiten. De jaarlijkse Geoparkweek was online, het promotieteam bleef thuis, excursies van gidsen werden afgezegd en de expeditiepoorten in musea waren maar beperkt open. En toch ontdekten we bij het opstellen van dit jaarverslag hoeveel we hebben gerealiseerd. Veel projecten liepen door en leverden mooie eindresultaten op. Laat je dus verrassen door de hoogtepunten van 2021. We wensen je veel leesplezier!

Jacob Bruintjes, *voorzitter bestuur*
Cathrien Posthumus, *manager*

Global Geoparks Network breidt uit

De Executive Board of UNESCO heeft er mee ingestemd dat het Global Geopark Network in 2021 wordt uitgebreid met acht nieuwe geoparken in Duitsland, Zweden, Luxemburg, Roemenie, Filand, Griekenland en twee in Brazilië. We komen dan op 177 geoparken wereldwijd in 46 landen!

Door corona is de evaluatie van (aspiring) geoparken enorm vertraagd. Er moeten in 2022 meer dan 100 missies worden georganiseerd. De organisatie en planning hiervan is een enorme uitdaging. Vanuit UNESCO blijft het prioriteit dat geoparken initiatieven nemen op het gebied van klimaatverandering en hergebruik van water. Daarnaast vraagt de ontwikkeling van duurzaam toerisme om onze aandacht.

 WWW.VISITGEOPARKS.ORG

UNESCO, Nederland en De Hondsrug Geopark

unesco

Global Geopark

Nederland kent meer dan 100 gebieden, steden, organisaties en erfgoederen die op een of andere manier verbonden zijn aan UNESCO. Dit zijn plekken waar het verhaal en de missie van UNESCO tot leven komen. Mensen kunnen hier kennismaken met het gedachtegoed en de waarden van UNESCO.

Gezamenlijk streven wij naar een betere wereld voor iedereen. Zo zijn er in Nederland 10 plekken met de Werelderfgoed status, 55 UNESCO scholennetwerken en 8 Leerstoelennetwerken. Er is 1 Biosfeergebied, 2 UNESCO instituten, 2 Cities of literature, 16 Memories of the World, 2 UNESCO Learning Cities, 1 UNESCO Immaterieel erfgoed. En 1 UNESCO Global Geopark. Dat zijn wij! In 2015 hebben alle geoparken

 WWW.UNESCO.NL/NL

Evaluatiecommissie Global Geopark Networks

Van woensdag 13 tot en met zondag 17 oktober vond het vierjaarlijkse bezoek van de Evaluatiecommissie van het Global Geoparks Network (GGN) plaats. Dit bezoek is onderdeel van een toetsing voor het verlengen van de status. Voorafgaand kreeg het GGN in december 2020 de benodigde documenten voor de beoordeling.

Wij ontvingen de commissie met een intensief programma vol beleving van het landschap, klimaat, educatie, ambachten en toeristische promotie. De commissie was onder de indruk! Niet alleen van het draagvlak bij de bestuurders maar ook van de samenwerking met de Terrein Beherende Organisaties,

partners en ambassadeurs. Ze waren enthousiast over de kwaliteit van onze gidsen en genoten van de IJstijden workshop op de basisschool in Valthermond.

In het voorjaar van 2022 wordt bekend of wij de status van UNESCO Global Geopark voor de komende vier jaar houden. Wij hebben vertrouwen in een positieve afloop!

EGN Springmeeting 2022

De voorjaarsvergadering van het European Geopark Network EGN vindt dit keer plaats in het Hondsruggebied. Dit grote evenement duurt van 26 april tot en met 30 april 2022. De organisatie, van zowel het inhoudelijke als het excursie programma, vraagt de nodige inzet van ons. We zijn al in 2021 gestart met de voorbereidingen. Het programma hebben we bepaald in overleg met het naburige Geopark TERRA.vita. We verwachten dat vertegenwoordigers van 80 gebieden uit Europa ons bezoeken. Naast de reguliere agenda-punten gaan wij de resultaten van ons INTERREG-project presenteren.

[WWW.DEHONDSRUG.NL/HOTSPOTS](https://www.dehondsrug.nl/hotspots)

EGN
SPRINGMEETING
2022

DE
HONDS
RUG

TERRA.
vita

A TRAVEL BEYOND
TIMES & BORDERS

HARRY VAN ZON VOORZITTER NEDERLANDS FORUM UNESCO GLOBAL GEOPARKS

Ruim 7 jaar is Harry van Zon nu voorzitter van het Nederlands Forum Unesco Global Geoparks. Gepensioneerd, maar nog volop actief. Eerder was hij directeur bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, directeur-generaal bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij en hoofddirecteur bij de SVB. Harry is fysisch geograaf en gepromoveerd in wiskunde en natuurwetenschappen. Zijn grote liefde ligt bij het veldwerk van de fysische geografie.

Wat doet het Nederlands Forum Unesco Global Geoparks?

Het Forum is nu ruim 7 jaar actief en functioneert als onafhankelijk advies orgaan. “In eerste instantie hebben we rondgekeken en ‘geroepen’ wie is er geïnteresseerd in een Geopark-status. Want een initiatief moet ‘bottom up’ ontstaan. Dus wie is al bezig in een gebied, is dat interessant en hoe kunnen we dit stimuleren. Vervolgens adviseren we de nationale UNESCO commissie over initiatieven. Maar als je kijkt naar het proces van eerst opbouwen vanuit het niets, naar aanvraag, naar toekenning van een UNESCO-geopark status: dat is echt een kwestie van lange adem.”

De Hondsrug is mega interessant! Een van de grootste megaflute ter wereld.

De Hondsrug is mega interessant

Volgens Van Zon is Nederland geologisch niet heel bijzonder. “We hebben vooral veengrond, zand en klei. Wat wel interessant is, is onze strijd met het water. Én we hebben het land deels zelf gemaakt, veroverd op de zee. Maar er zijn niet veel voor de leek aansprekende geologische hoogtepunten aanwezig. Behalve de Hondsrug, die is heel bijzonder: het is een van de grootste megaflutes* ter wereld.”

Een tweede Geopark in Nederland?

Ja, dat zou Schelde Delta kunnen zijn. Dat initiatief begon zo’n 6 jaar geleden met de Brabantse Wal en is inmiddels uitgebreid tot een gebied dat 5 provincies beslaat. Met die provincies aan zowel Nederlandse als Belgische kant en met vele andere partijen wordt samengewerkt aan de realisatie van een geopark. In 2022 wordt, zoals het nu lijkt, die status aanvraag ingediend bij UNESCO in Parijs. De invloed van de mens, de wisselwerking met de omgeving zie je enorm terug in dit gebied. Denk maar aan de strijd met het water, de havens van Brugge en Antwerpen, de Delta-werken, de verdronken dorpen en de invloed van de geologie op de loop van de Schelde.

Harry: “In dit gebied is er, net als bij De Hondsrug, een intensieve samenwerking met onderwijs en onderzoek. Dat vind ik heel belangrijk. En grensoverschrijdend werken is ook interessant. Want geografie houdt niet op bij de grenzen die mensen bedenken. Een mooi voorbeeld vind ik dan ook de Hünenweg. Ik was bij de opening van deze lange afstandswandeling aanwezig. Mooi om te zien hoe de geoparken Hondsrug en TERRA.vita hier samen optrekken.”

Op stap met de evaluatiecommissie van het Global Geoparks Network

In oktober ging Harry een dag mee met het evaluatiebezoek van het Global Geoparks Network (GGN). “Het viel me op dat veel mensen in het gebied bekend zijn met de status van geopark. Mooi om te zien hoe De Hondsrug zich steeds verder ontwikkelt. De nadrukkelijke aanwezigheid door middel van bewegwijzering en informatieborden viel me deze keer echt op. En ik was onder de indruk van het enthousiasme op de basisschool en in de ambachtswinkel die we bezochten.

Harry vervolgt: “Eigenlijk heeft een geopark een bijzonder prettige status. Het is een levend concept! Je bent op heel veel vlakken bevorderend bezig. Van lokale economie tot onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en toerisme. Bij De Hondsrug is veel beweging op tal van vlakken. Het is hartverwarmend om te zien hoe lokale overheden en de beide provincies hierbij betrokken zijn. Ik was echt onder de indruk en verwacht daarom ook een positieve uitslag van de evaluatie!

* Een megaflute is een onder het ijs in lossig materiaal gevormde rug in het landschap.

Evaluatie organisatiestructuur van De Hondsrug UNESCO Geopark

In 2015 werd de projectorganisatie, met een stuurgroep van de betrokken gemeenten, de provincie Drenthe en verschillende maatschappelijke organisaties vervangen door een Stichting Geopark De Hondsrug (bestaand uit het Stichtingsbestuur en een uitvoerend bureau), opererend binnen een netwerk van betrokken partners. De aanleiding voor het oprichten van de stichting was het verkrijgen van een slagvaardige werkwijze en het vergroten van de mogelijkheden om fondsen te werven.

Na vijf jaar wilde de stichting evalueren of de gekozen organisatiestructuur aansluit bij het uitvoeren van de taken waar De Hondsrug UNESCO Geopark voor staat, zoals verwoord in het Masterplan 2017-2027. Het gaat hierbij om de ervaring van de netwerkpartners: hoe kijken zij aan tegen de organisatievorm, de rol van de stichting en die van hunzelf bij het Geopark. In maart presenteerde Mijke Boedeltje, die de opdracht kreeg voor deze evaluatie, de resultaten hiervan.

Bevindingen

Voorop staat dat het werk dat door de kleine organisatie van het Geoparkbureau wordt verzet gezien en gewaardeerd wordt. Er worden een groot aantal activiteiten georganiseerd en de werkdruk is groot. De belangrijkste bevindingen zijn daarnaast:

1. De wijze van organisatie wordt als goed ervaren, maar rond de agendacommissie en bestuurlijke betrokkenheid ziet men aandachtspunten.
2. Het Masterplan is bij verschillende partners onvoldoende bekend, daarnaast vinden een aantal partners de nadruk op toerisme en recreatie te groot.
3. De opdracht van het Geopark is met name bij gemeenten (bestuurlijk en ambtelijk)

onduidelijk. Zij zouden graag meer betrokken willen zijn op inhoud en resultaat

4. Netwerkpartners voelen zich onvoldoende en te laat betrokken bij initiatieven en projecten. Anderzijds is voor veel netwerkpartners onvoldoende duidelijkheid of en hoe zij kunnen bijdragen aan het Masterplan.
5. Een fysieke plek, centraal informatie punt, wordt gemist.

Aanbevelingen

De begeleidingsgroep heeft de belangrijkste bevindingen uit de evaluatie besproken en is gekomen met een aantal aanbevelingen.

- Actualiseer het masterplan, formuleer een heldere opdracht van het Geopark en maak jaarlijks in overleg met de partners een activiteitenplan. Dit plan kan dan de basis vormen voor de subsidieaanvraag.
- Organiseer jaarlijks een bestuurlijk overleg met alle gemeenten, provincies en TBO's waarin het activiteitenplan besproken kan worden.
- Verlaag de frequentie van de vergaderingen van de agendacommissie naar twee keer per jaar. Ga meer in werkgroepen met de verschillende onderwerpen aan de slag. In de werkgroepen kunnen ook niet-leden van de agendacommissie participeren. De trekker van een werkgroep hoeft niet altijd het Geoparkbureau te zijn.

- Besteed bij projecten voldoende aandacht aan het proces. Dit is een oproep aan alle partners in het netwerk.
- Onderzoek of een centraal informatiepunt van het Hondsrug UNESCO Geopark tot de mogelijkheden behoort. Kijk daarbij goed naar mogelijke samenwerking met bijvoorbeeld het Nationaal Park Drentsche Aa en het Hunebedcentrum.

In de tweede helft van het jaar zijn wij aan de slag gegaan met aanbevelingen. Begin 2022 verschijnt een geactualiseerde van het masterplan.

Verhuizing naar Exloo

Op de valreep van het jaar verhuisde het Geopark-bureau naar het Gemeentehuis van de gemeente Borger-Odoorn. De huur van het kantoor in Borger kon niet worden verlengd wegens verkoop van het pand. Maar we zijn erg tevreden met onze mooie nieuwe werkplek in het hart van Exloo. Bovendien bevordert het ook de samenwerking met de gemeente en zorgt het voor meer bekendheid.

Bestuurlijk overleg op 9 juli

Tijdens de evaluatie van de organisatiestructuur van De Hondsrug UNESCO Global Geopark gaven zowel de Hondruggemeenten als de overige partijen aan dat een breder bestuurlijk overleg gewenst is, zowel qua thema's als qua samenstelling. Afgesproken is om jaarlijks een bestuurlijk overleg met alle gemeenten, provincie en TBO's te organiseren waarin het activiteitenplan besproken kan worden. We organiseerden dit voor de eerste keer bij de Naobershof in Emmen. Het was een geslaagde bijeenkomst!

Eindeloos wandelen

Het coronavirus zorgde ervoor dat we veel dingen die niet konden doen. Maar wandelen in de natuur kon gelukkig onbeperkt. En dat hebben de wandelpaden in het Hondsruggebied geweten. Via social media brachten we de verschillende routes onder de aandacht. Uit de reacties hierop kunnen we concluderen dat dat werd gewaardeerd. Bovendien werden in verschillende facebook groepen diverse wandelingen getipt. Veruit de meeste reacties kreeg de Hünenweg. Deze internationale (bewegwijzerde) langeafstandswandelroute werd op 12 november feestelijk in gebruik genomen. De route is in het kader van het INTER-REG-project 'UNESCO Global Geopark Cooperation DE/NL' mogelijk gemaakt. Hiermee is verbinding gelegd tussen de twee UNESCO Global Geoparken: De Hondsrug aan Nederlandse zijde en TERRA.vita aan de Duitse kant.

De Hünenweg biedt wandelaars 20 dag-etappes vol gevarieerde landschappen met bijzondere geologische, archeologische en ecologische waarden. De hele route is bewegwijzerd en onderweg zijn talrijke rustplaatsen met banken en schuilhutten en nieuwe informatieborden met audiobeschrijvingen.

Alle informatie over de route is verder verzameld op een website, in een app en in gedetailleerde routegids. Eerder dit jaar verscheen over het gedeelte van Groningen naar Meppen ook al de uitgebreide Wandelgids Hondsrugpad van Foko Bosker.

WWW.HUENENWEG.COM

Een landschapsvisie voor De Hondsrug

Om richting te geven aan de ontwikkeling van natuur en (de inrichting van het) landschap in het Hondsruggebied is een landschapsvisie onontbeerlijk. Deze visie moet aansluiten op de landschapsvisie Nationaal park Drentsche Aa en de landschapsvisie voor de Hunze. De nog te ontwikkelen Atlas landschap en klimaat voor de Hondsrug kan ons hierbij van de nodige input voorzien. Het opstellen van deze visie is een proces met alle partners uit de netwerkorganisatie. Met de provincie Drenthe zijn we daarom in overleg over het opstarten van het proces voor de opstelling van de landschapsvisie in dit kader.

Hamerlanden route 3.0

De Groene Anjer Prijs van het Prins Bernhard cultuurfonds Drenthe is dit jaar naar Vereniging de Hamerlanden gegaan. Volgens de jury onderscheidde De Hamerlanden zich door de grote voorbeeldwerking en het mooie perspectief dat het kan bieden. Waarin een kleine buurtschap groot kan zijn!

Niet alleen door de koop van het Zandgat van Kostvliet hebben de bewoners een stukje natuur voor zichzelf behouden. Met allerlei activiteiten op het gebied van onderhoud, het bevorderen van biodiversiteit en het toegankelijk maken van de plas en de omgeving leveren ze ook een prachtige bijdrage aan de Drentse natuur. De vereniging heeft bovendien met ons samengewerkt aan wandelroute De Hamerlanden.

Onze reden om de route als project te omarmen was voornamelijk de unieke beleving van de hoogteverschillen van De Hondsrug die je hier kunt beleven. Over 6,5 kilometer loop je als wandelaar in principe op en neer, zij het over kleine aantallen meters. Het is werkelijk een unieke en diverse wandeling. We hebben een approute ontwikkeld die je meeneemt naar de geschiedenis van het gebied, er zijn drie informatiepanelen onderweg te vinden en de route is volledig bewegwijzerd.

De prijs ter waarde van € 3000,- wil de vereniging besteden aan het zichtbaar maken van de geologie van De Hondsrug. Daarvoor wordt een bodemprofiel in het Ravijn/Zandgat geplaatst en komen er grote veldkeien bij de 'Points Of Interests' op de route. Ook het educatieve karakter van de route wordt uitgebreid. Tot slot komt een houten trap om de route beter toegankelijk te maken. En moet nieuwe inheemse aanplant oeverwaluizen gaan aantrekken. Bovendien is het de bedoeling dat het Ravijn, waar de oude spoorbaan door De Hondsrug gaat, een nieuwe Hotspot wordt.

 WWW.DEHONDSRUG.NL/HOTSPOTS/DE-HAMERLANDEN-WANDELROUTE/

Geoparkweek 2021

Ook dit jaar organiseerden we weer een Geoparkweek. Een jaarlijks terugkerend evenement in alle UNESCO Geoparken wereldwijd. Van 22 mei tot en met 6 juni presenteerden we een digitaal programma. Met filmpjes, routes, hotspots en zes keer een quiz waarmee je de wandelgids Hondsrugpad kon winnen.

SOPHIE VAN ROSSEM

JONGSTE VRIJWILLIGER DE HONDSRUG UNESCO GLOBAL GEOPARK EN LID VAN HET UNESCO GLOBAL GEOPARK YOUTH FORUM

Over Sophie

Haar hele leven, oftewel ruim 20 jaar, woont Sophie al in het Hondsruggebied. Ze houdt heel erg van de natuur en buiten zijn. Niet voor niets koos ze dan ook voor de studie Bos- en Natuurbeheer aan de Hogeschool Van Hall Larenstein. Door de weeks woont ze daarvoor in Arnhem, maar in het weekend is ze te vinden bij haar ouders in Drouwerveen. Dan trekt ze graag haar hardloopschoenen aan en is ze actief als leiding van de welpen bij Scoutinggroep De Woudlopers in Borger.

Van stagiair tot actief vrijwilliger

In 2020 liep Sophie stage bij De Hondsrug UNESCO Global Geopark. Vanaf dag één ontpopte zij zich als een gedreven, enthousiaste en zeer geïnteresseerde stagiair. Sophie: “Ik heb diverse dingen in gang gezet. Maar het allerleukste waren de activiteiten met de Scouting. Na mijn stage ben ik als vrijwilliger actief gebleven voor het geopark. Samen met Leo (Projectmedewerker Landschap en Educatie van het geopark) ontwikkelden we een Geopark Scoutingprogramma voor de welpen en de verkenner. We hebben daarmee ‘proef gedraaid’ bij mijn scoutinggroep.”

En dat bleek een groot succes. In 5 bijeenkomsten ervoeren de kinderen de bijzondere verhalen van De Hondsrug. “Spelenderwijs hebben we ze enthousiast gemaakt over hun eigen leefomgeving. Op een gegeven moment hoorde ik van ouders dat kinderen niet naar zwembaden of een feestje wilden omdat ze anders niet de Geoparkbadge konden verdienen. Dat was toch wel het bewijs dat ze het heel erg leuk vonden!”.

Deelnemer aan het UNESCO Global Geopark Youth Forum

Sophie zit namens Nederland in Het UNESCO Youth forum. Zij is daarvoor gevraagd omdat ze zo actief was binnen het Hondsruggebied. In december vond de eerste vergadering van het UNESCO Global Geopark Youth Forum plaats als onderdeel van de 9de internationale digitale conferentie van UNESCO Global Geoparks. Het forum bestaat uit 44 jongerenvertegenwoordigers uit 44 landen. Sophie vertelt: ‘Tijdens deze vergadering hebben we een officiële verklaring opgesteld. Hoofddoel is de stem van jongere generaties te laten horen. Bovendien wil het Youth Forum zich inzetten voor het behoud van geodiversiteit, biodiversiteit en cultuur binnen de geoparken. De pijlers van duurzame ontwikkeling, instandhouding, onderzoek en onderwijs gebruiken we hierbij. Ook willen we actief

bijdragen aan de ontwikkeling en verspreiding van kennis over de geoparken. En social media gaan we natuurlijk inzetten om de jeugd te bereiken.’

En sinds kort ook: lid UNESCO Jongeren Commissie 2021-2022

Elk land dat lid is van Unesco heeft een Nationale Unesco Commissie. Daarnaast hebben 44 landen, waaronder Nederland, een Jongerencommissie die de nationale commissie adviseert over thema's die voor jongeren belangrijk zijn. Sophie vertelt: “Toen ik te horen kreeg dat de commissie nieuwe leden zocht, ben ik gelijk gaan nadenken over een goede sollicitatiebrief

en begonnen met de voorbereidingen voor een pitch. Dat was best spannend!

Ik vond het ontzettend leuk om te horen dat ik was toegelaten tot de commissie. Het is toch een eer!” Sophie is actief in de werkgroep over samenwerken en neemt daar haar ervaring met het Scoutingproject mee. Ook gaf ze gastlessen op een middelbare school. ‘Dat was ontzettend leuk om te doen. Ik denk toch dat het meer aanspreekt als jonge mensen over de Unesco geoparken komen vertellen.’

*Het ultieme Hondsruggevoel?
Dan toch wel de hunebedden!*

Interreg: samenwerken en innoveren voor meer beleving en bewustwording

In 2019 zijn we samen met Geopark TERRA.Vita gestart met een aantal innovatieve projecten, gefinancierd vanuit het Interreg programma. Zoals een film over de geoparken, een 180 graden film, een game, multimedia tafels en een VR film. Insteek is de beide geoparken meer onder de aandacht te brengen van de bewoners en bezoeken over en weer te stimuleren. De 180 graden film draait inmiddels in onze expositie in het Hunebedcentrum. Ook is de film voor de VR experience opgeleverd en kun je met de VR brillen fantastische avonturen beleven.

Verder zijn begin 2021 multimedia tafels met touchscreen geplaatst bij het Hunebedcentrum, Hortus Haren en Museum am Scholerberg en Bippin. Op alle vier de apparaten is veel informatie te vinden over beide geoparken en de geoparken wereldwijd.

Rode loper voor De Hondsrug en TERRA.Vita

Op 7 oktober vond de première plaats van de films van De Hondsrug en TERRA.Vita. Er zijn 3 films gemaakt, twee aparte films over De Hondsrug en TERRA.Vita en een gezamenlijke film. Ze geven een krachtig beeld van het ontstaan en de ontwikkeling van de gebieden. De film zal o.a. worden vertoond via de regionale TV en gebruikt worden bij presentaties. De film is beschikbaar voor ondernemers om aan hun gasten te vertonen

Game 'The Lost Collection'

Speciaal voor de jeugd ontwikkelden we een 'pokemon-achtige' game. Hiermee kun je speuren naar dieren en dingen van nu, vroeger én uit de ijstijd op je smartphone. We hebben hard gewerkt om 'm voor de extra lange kerstvakantie te lanceren. Het is een leuke en

leerzame manier om met het hele gezin beide geoparken te verkennen. The Lost Collection is gratis te downloaden in de appstores.

Hondsrugpad

In november 2021 is het Hondsrugpad/Hünenweg officieel geopend. De route is volledig bewegwijzerd. Er zijn verschillende routeboekjes gemaakt en de website is online. Als klap op de vuurpijl worden er voor het nieuwe wandelseizoen nieuwe arrangementen gemaakt.

Werkgroep educatie

In 2020 hebben we een interactieve bijeenkomst georganiseerd voor onze educatieve partners in het veld. De bijeenkomst draaide voornamelijk om aandacht geven aan de Sustainable Development Goals (SDG), met de focus op Education for Sustainable Development. Een van de resultaten van die dag was de start van de werkgroep educatie, bestaande uit o.a. IVN, Staatsbosbeheer, het Drentse Landschap, Hunebedcentrum en het Geopark. In 2021 hebben we een aantal meetings gehad. Doelen van deze werkgroep: inventarisatie van het educatieve werkveld, inzet van de SDG doelen, productontwikkeling en verstevigen van de samenwerking.

Educatie op scholen

Voor zover het met de coronamaatregelen mogelijk was, verzorgden we een keer per week op een school in de gemeente Borger-Odoorn een gastles. Zowel de leerlingen als de docenten vinden deze les fantastisch!

De kinderen gaan hierbij aan de slag met klei, proefjes en zand. En kijken hun ogen uit met onze VR-bril. Het ontstaan van het Hondsruggebied is moeilijk voor te stellen. Maar als je vieze handen krijgt van de klei en tussen de mammoeten of op het slagveld van Bommen Berend kan lopen, dan komt de geschiedenis echt tot leven. We merken dat de leerlingen door onze gastlessen anders kijken naar hun leefomgeving. We maken ze bewust van het unieke verhaal dat zich hier heeft afgespeeld (en nog steeds bezig is).

Samenwerking scouting

We draaiden dit jaar een pilot met Scoutinggroep de Woudlopers Borger. Spelenderwijs hebben we de kinderen de bijzondere verhalen van het Hondsruggebied laten ervaren en ze enthousiast gemaakt over hun eigen leefomgeving. Ze ontdekten tijdens de afwisselende bijeenkomsten van alles over het Geopark en beleefden ook veel plezier. De gezamenlijke afsluiting in november met de welpen en verkenners was een succes! De kinderen hebben hun welverdiende Geopark badge ontvangen. Wij kijken terug op een bevlogen, vlotte en vrolijke samenwerking. Onze inzet was niet alleen de samenwerking met de Woudlopers te verbeteren, maar ook om beter bij andere scoutinggroepen aan te kunnen sluiten. En dat is zeker gelukt! We gaan in 2022 een speciaal programma voor alle scouting in het gebied ontwikkelen.

Leergang Geologie

In samenwerking met het Hunebedcentrum en dr. Tom A.J. Reijers organiseerden we in november de leergang 'Introductie in de geologie'. In vijf bijeenkomsten werden de grondbeginselen van de geologie uitgelegd. In 2022 krijgt de leergang een vervolg.

Productontwikkeling obv kernwaarden

Alle producten, diensten en te bezoeken locaties dragen bij aan een beter zichtbaarheid en beleefbaarheid van de kernwaarden. Zo herkennen bewoners en bezoekers De Hondsrug UNESCO Global Geopark. Het verbinden van Het Scheepvaartmuseum in Groningen en de Hortus Haren is hier een mooi voorbeeld van. Het Scheepvaartmuseum is druk bezig met een ombouw van het museum. De naam is veranderd in het Museum aan de AA. Met de nieuwe directeur is kennisgemaakt en zijn de afspraken bevestigd dat het museum een belangrijke partner van het Geopark wordt. In de nieuwe expositie wordt een relatie gelegd naar de Hondsrug en het UNESCO Global Geopark.

HORTUS HAREN RE-VISITED
Beleef Geopark De Hondsrug in de Hortus
Opdrachtgever: Hortus Haren Ontwerp: BOOM Landscape

De Hortus is een (kleinere) partner in het Interreg project. Om de Hondsrugtuin beter te profileren en informatie over het Hondsruggebied te geven, zijn een grond profiel, informatie panelen en een touchscreentafel gerealiseerd. Op deze tafel is veel informatie te vinden over het Hondsruggebied en specifiek de Hortus. Alle hotspots, musea en hunebedden kunnen door de bezoeker worden bekeken. Specifiek voor de Hortus is er een Hortus plattegrond met high lights verwerkt. En diverse filmpjes vertellen over de vegetatie in het Hondsruggebied.

De Hondsrug maquette in het Forum

Het verhaal van het ontstaan van de stad Groningen is sinds oktober te zien op de maquette 'Stad' in het Forum. We hebben een animatie laten maken die op eenvoudige wijze de ontstaansgeschiedenis van de stad Groningen laat zien in relatie tot de Hondsrug. Voor buitenlandse studenten en ook andere internationale bezoekers van het Forum is een Engelse versie te zien.

Highlights langs de Hunebed Highway

Het Hondsruggebied kun je ontdekken via de Hunebed Highway N34. Eigenlijk is de weg de vervanging van de oude prehistorische route over de Hondsrug. Langs de weg is van alles te beleven. Hotspots en musea van het UNESCO Global Geopark, 48 hunebedden, uitgestrekte bossen, maar ook attractieparken zoals Drouwenerzand, Joy-time of Wildlands en talrijke horecagelegenheden.

De Hunebed Highway N34 moet een beleevingsweg worden. Hier werken we met veel partners binnen onze netwerkorganisatie aan.

De Hondsrug in de media

In 2021 waren we regelmatig in de lokale en regionale media aanwezig. Met o.a. het UNESCO Geopark Hondsrug Circuit en de Geopark Hondsrug Classic. Ook op social media worden verschillende wandelingen zoals bijvoorbeeld het Sabeltandtijgerspoor regelmatig getipt door 'fans' van het Hondsruggebied. Het is mooie ontwikkeling dat we steeds meer ambassadeurs hebben die vrijwillig over ons posten. Het Hondsrugpad wekt online veel belangstelling. Door corona heeft wandelen een vlucht genomen en lijkt de behoefte aan lange afstands routes groot. Ook blogger Paulien van der Werf besteedde uitgebreid aandacht aan de route. In december kreeg De Hondsrug zelfs aandacht op de landelijke tv. Culinair auteur en topkok Yvette van Boven besteedde een gehele uitzending van haar tv-programma 'De streken van Van Boven' aan De Hondsrug.

Hondsrug Hogeschool voor ondernemers

Zo'n 35 recreatie- en horecaondernemers in Zuidoost-Drenthe hebben in 2021 deelgenomen aan de Hondsrug Hogeschool voor Ondernemers. Dit was onderdeel van het project Streekeigen Ondernemen, een nauwe samenwerking van de gemeenten in Zuidoost-Drenthe, Recreatieschap Drenthe en de provincie Drenthe. Met dit project worden ondernemers gestimuleerd om de identiteit van het gebied als economische factor mee te nemen in hun bedrijfsvoering en bij de keuze voor hun producten. Het doel is de gastgerichtheid en de verbondenheid met het gebied te versterken.

Er zijn verschillende pakketten ontwikkeld waarmee ondernemers leren het verhaal van hun onderneming te vertellen, dat (online) te presenteren en optimaal aan te sluiten bij de kansen en verhalen van het gebied. Deelnemers konden kiezen uit verschillende workshops, lezingen, cursussen en excursies. De Ambassadeurscursus waarmee ondernemers ambassadeur van De Hondsrug UNESCO Global Geopark worden, was ondergebracht in pakket 4. Het was dit jaar de vijfde keer dat deze werd aangeboden en deze editie was helemaal volgeboekt.

Ambachtsmakelaar

In 2021 is het project Ambachtsmakelaar afgerond. Hiermee zorgden we dat de ambachten op de Hondsrug behouden blijven en dat de vakkennis niet verloren gaat. Ook zorgden we er samen voor dat er meer aandacht is voor de producten en diensten die de ambachtslieden aanbieden. Door samen op te trekken en kennis te delen ontstond een versterkend netwerk van ruim 60 aangesloten ambachtslieden. Deze zijn terug te vinden op onze website.

Elk dorp op de Hondsrug had vroeger een smid, net zoals er ook een timmerman, een molenaar, een schoenmaker en een wever was. Gerespecteerde ambachtslieden waar je altijd terecht kon. In Dalen vind je The Homestead van Melissa en Joost van Noordwijk. Melissa heeft er haar weefatelier waar ze vooral huishoudtextiel maakt. Joost werkt er in zijn

dorpsmederij. Met de ambachtlieden is hier een Ambachtwinkel geopend, waarin niet alleen Joost en Melissa, maar ook andere ambachtlieden hun producten verkopen.

In het eindverslag van het project komt naar voren dat het ambachtennetwerk in het Hondsruggebied zeker potentie heeft. Maar het zal veel aandacht en een actieve houding van het netwerk vragen om het in stand te houden. Het ambachtenverhaal is zeer zeker interessant als toeristisch product van de regio. Maar ondersteuning voor marketing is noodzakelijk.

Foto Marleen Annema

PAULIEN VAN DER WERF MICROAVONTURIER EN GELEGENHEIDSNOMADE BLOGDE OVER HET HONDSRUGPAD/HÜNENWEG

Een goede opleiding, een leuke baan, een fijn appartement en een rijk sociaal leven. Paulien van der Werf had het allemaal, maar voelde zich opgesloten in een gouden kooi. 'Is dit hoe mijn leven er de komende vijftig jaar uit gaat zien?', vroeg zij zich op haar 25e af.

Het antwoord was NEE. "Ik ging op zoek naar waar ik wél blij van werd: avontuur. Op mijn 23e maakte ik mijn eerste trektocht. In mijn eentje 6 weken door de Schotse Hooglanden. Dat werd het keerpunt in mijn leven. Trektochten maken werd mijn nieuwe hobby en ik besloot dat avontuur ook in het dagelijks leven op te zoeken in de vorm van microavontuur."

Dat avontuurlijkere leven bleek voor Paulien hét tegengif voor de snelle maatschappij waarin we leven en de mentale klachten die daardoor ontstaan. En dus trok ze de stoute schoenen aan. Ze besloot anderen te inspireren en te helpen om ook op groot en klein avontuur te gaan. Daarom richtte ze haar bedrijf Outdoor Inspiratie op. Ze heeft geen vaste woonplaats meer, maar is fulltime huisoppasser of kampeerder.

Drenthe als thuisbasis

En zo kwam Paulien op ons pad. In een van haar blogs schreef ze over het Hondsrugpad en de Hünenweg

waar ze een aantal etappes van liep. “Ik ben opgegroeid in Roden en afgelopen zomer verbleef ik een tijdje bij mijn vader - in mijn ouderlijk huis. Dan ben ik toch wel nieuwsgierig wat er allemaal te beleven is in de omgeving waar ik ben opgegroeid. En dus trok ik erop uit. Opeens kwam ik overal gele bordjes met ‘Hondsrugpad’ en ‘Hünenweg’ tegen. Mijn nieuwsgierigheid was gewekt. ” Een speurtocht op Google volgde. “Op een routegids na was er weinig te vinden over de route. De route bleek in Nederland nog nieuw en niet zo bekend. Maar hij was klaar om te lopen. En dat liet ik me geen twee keer zeggen. Routegids kopen, rugtas inpakken en gaan. ”

Als je wandelt ontdek je heel veel over een gebied, maar nog meer over jezelf.

Een deel van de route kende Paulien al goed, dus startte ze in Zuidlaren en liep vandaar in 2 dagen naar Emmen. Ze sloeg een overnachting over want ze had het tempo er goed in. ‘Geweldig was het. Onderweg sliep ik bij kennissen in de schuur, maar er zijn genoeg accommodaties onderweg. Het Hondsruggebied is echt uniek. De diversiteit tussen het begin van de wandtocht en verderop. De glooiing in het landschap, die mis je vanuit de auto hoor!’

Paulien is overigens niet de enige liefhebber van de lange-afstandsroute. Einde van het jaar werd het Nederlandse deel van het INTERREG-project Hondsrugpad-Hünenweg genomineerd voor ‘Wandelroute van het jaar 2022’.

We zijn vaak geneigd te denken dat we ver weg moeten voor interessante dingen. Maar als je hier op De Hondsrug woont, heb je het letterlijk in je achtertuin. Aldus Paulien. Ze adviseert mensen een boek te lezen, video’s te bekijken of podcast te luisteren over het gebied dat je wilt ontdekken. ‘Wat is hier eigenlijk de geschiedenis? Lees over de achtergrond van het gebied. Dan begrijp je hoe iets is ontstaan. En hier op De Hondsrug zie je het terug. We moeten weer leren om dat te waarderen.’

En vervolgt ze: ‘Ik heb ook werkweken van 30 tot 40 uur, maar er is altijd ruimte voor een microavontuur. Iedereen die kan lopen, kan het. Het is gewoon een kwestie van proberen!’

 [WWW.OUTDOORINSPIRATIE.NL/HONDSRUGPAD/](https://www.outdoorinspiratie.nl/hondsrugpad/)

Atlas landschap en klimaat Hondsruggebied

In dit project met Provincie Drenthe willen we het landschappelijk systeem van De Hondsrug en de relatie met klimaatverandering in kaart brengen. Het doel is om een educatieve atlas te maken voor het gebied van het Geopark die het landschap centraal stelt en verbindt aan de gevolgen van klimaatverandering. Het moet een aansprekende, interactieve atlas worden die uitnodigt om het landschap als vertrekpunt te nemen bij toekomstige ontwikkelingen. Zoals het opstellen

van een landschapsvisie en het ontwikkelen van instrumenten om het gebied klimaat-adaptief te maken. In de atlas word je in vogelvlucht door het landschap geleid aan de hand van verhaallijnen met kaartmateriaal.

Er is met twee bedrijven contact geweest over de opstelling van de Atlas landschap en klimaat. Uiteindelijk is gekozen voor een consortium van CAS en

Geo-inspiratie. De atlas wordt op een innovatieve manier, in de vorm van een story map, weergegeven. In de aanpak is betrokkenheid vanuit de regio erg belangrijk. De planning is om in het voorjaar 2022, samen met het Schuiling congres een symposium te organiseren. Thema van het symposium is 'Het landschap als uitgangspunt'. Het streven is om de atlas op dit symposium te presenteren. Daarmee wordt er ook een directe link gelegd naar het onderwijs.

Wetenschappelijke commissie

De commissie heeft zich het afgelopen jaar bezig gehouden met de wetenschappelijke toetsing in nieuwe projecten, zoals de herziening van het masterplan en de klimaatatlas. Daarnaast hebben zij sturing gegeven aan nieuw wetenschappelijk onderzoek (zowel onder studenten als door hun zelf).

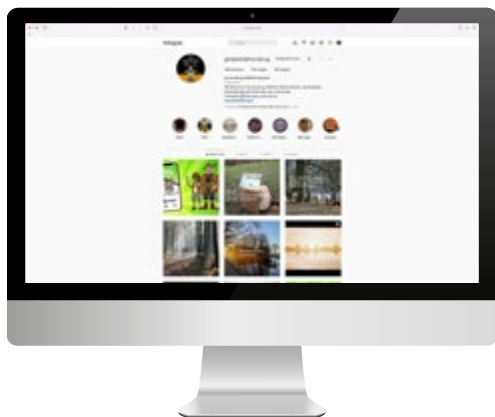
De samenstelling van de commissie wijzigde ook dit jaar. Per eind augustus 2021 stopte Arie Stoffelen als algemeen lid. Hij is begonnen aan een nieuwe functie bij de KU Leuven in België. Rond dezelfde periode heeft ook Wijnand van der Sanden afscheid genomen. Hij geniet nu volledig van zijn pensioen. Bernard Hanskamp (voormalig provinciaal planoloog) en Mans Schepers van het Kenniscentrum Landschap aan de RUG hebben eind 2021 zitting genomen als vervangende leden. Daarmee is de commissie weer op volle sterkte.

Monitoring

Het Global Geoparks Network heeft criteria ontwikkeld waaraan een geopark moet voldoen om die status te behouden. Iedere 4 jaar worden die criteria getoetst. Begin 2021 heeft de GGN de benodigde documenten voor de beoordeling ontvangen. Onderdeel van de toetsing is een meerdaags bezoek aan diverse geologische sites onder leiding van gidsen en musea. Daarnaast worden terreinbeheerders, Geopark partners, ambassadeurs en de wetenschappelijke commissie geconsulteerd.

GEBIED EN PROJECTEN IN CIJFERS

	2 provincies 	250 partners 	9 expeditiepoorten 	4 beekdalen
Tientallen hotspots 	2 reuzen 	70 kilometer lang 	2 steden 	talloze middeleeuwse karrensporen
85 hotspots 	1 Hunebed Highway (N34) 	240.000 inwoners 	48 hunebedden 	45 esdorpen
140 ambassadeurs 	1 promotieteam 	4 ruggen 	20 kilometer breed (gemiddeld) 	50 ambachtlieden
honderden pingoruïnes 	21 musea en informatiecentra 	13 geoparkgidsen 	6 gemeenten 	1 ambachtwinkel

Instagram

Begin maart vierden we dat we 500 volgers hadden. We sloten het jaar af met 705 volgers.

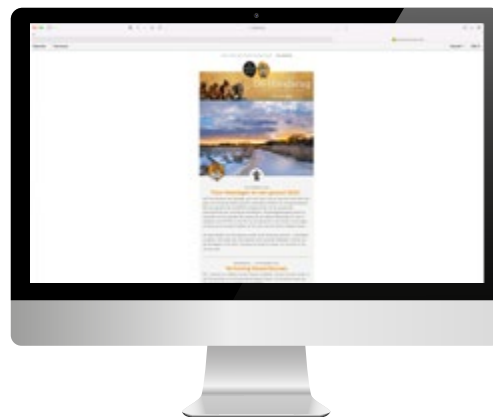
📷 [WWW.INSTAGRAM.COM/
GEOPARKDEHONDRUG](https://www.instagram.com/geoparkdehondsrug)

Facebook

Op de valreep scoorde ons Facebook bericht over de nominatie van Het Hondsrugpad voor 'Wandelroute van het Jaar 2022' als beste. Met 4188 Bereikte mensen en 278 Betrokkenheidsreacties. Het aantal paginavolgers steeg ruim voorbij de doelstelling van 10% groei per jaar. We sloten 2021 af met 3975 volgers.

f [WWW.FACEBOOK.COM/DEHONDRUGGEOPARK](https://www.facebook.com/dehondsruggeopark)

Website

De website van De Hondsrug UNESCO Global Geopark werd in 2021 veelvuldig bezocht. Maar liefst 153.258 users bekeken 538.152 pages. Het aantal abonnees op de nieuwsbrief steeg met 13% naar 1400.

🌐 [WWW.DEHONDRUG.NL](https://www.dehondsrug.nl)

Game

Het afgelopen jaar werd de Hunzebos app maar liefst 7200 keer gedownload. Topmaanden waren mei en augustus. Voor de kerstvakantie introduceerden we onze nieuwe Game 'The Lost Collection'. In de laatste twee weken van het jaar werd deze game 285 keer gedownload in de appstores.

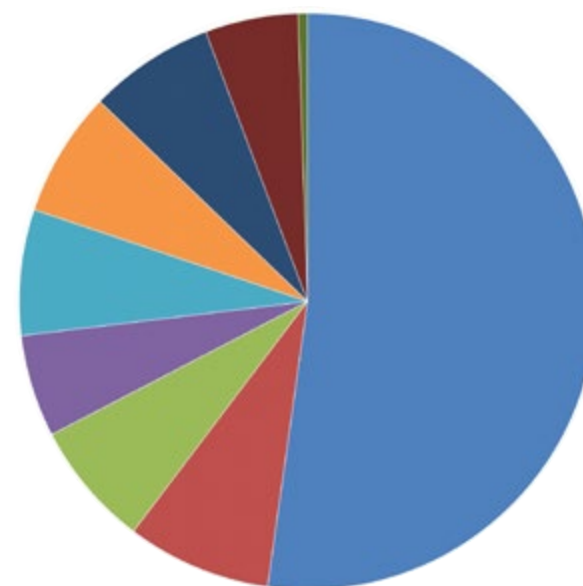
FINANCIËN

Uitgaven totaal € 383.017

Uitgaven	in euro's
Personeelskosten	245.902
Kosten participatie geoparknetwerk	12.513
Huisvesting	15.558
Bureaunkosten	13.183
Kosten vrijwilligers	3.368
→ Activiteiten en productontwikkeling	22.541
Eigen bijdrage projecten	19.446
Communicatie en marketing	36.849
Accountant en fin adm.	9.828
Afschrijving	372
Rentelasten	373
Resultaat	3.084
Totaal uitgaven	383.017
Totaal inkomsten	383.017

film Maquette forum Groningen
promotieteam
onderhoud app Hunzebos
Scouting project
Actualisering masterplan
Hotspot Ravijn/ De Hamerlanden

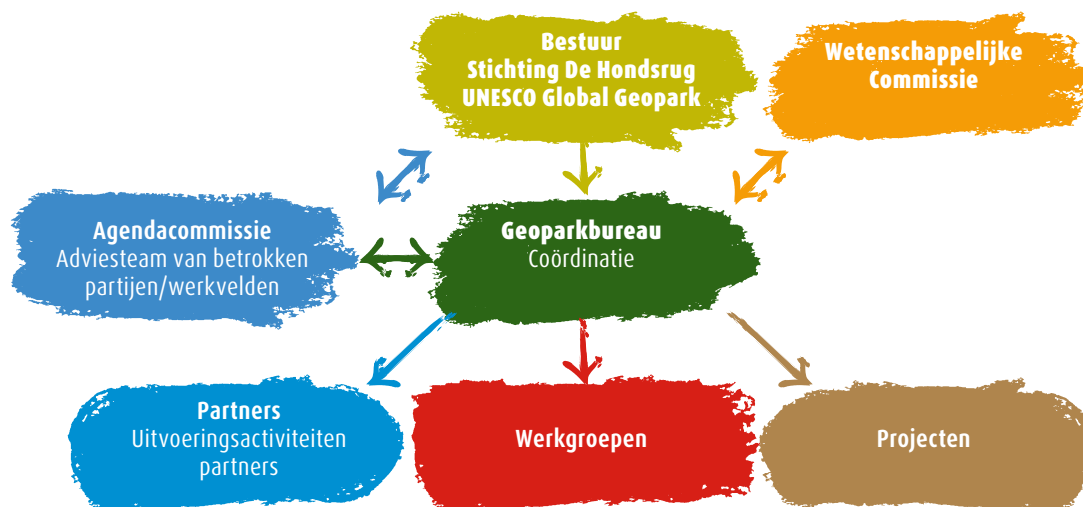
Inkomsten totaal € 383.017

- Subsidie Provincie Drenthe € 200.000
- Subsidie Gemeente Groningen € 31.000
- Subsidie Gemeente Tynaarlo € 27.000
- Subsidie Gemeente Aa en Hunze € 22.000
- Subsidie Gemeente Borger-Odoorn € 27.000
- Subsidie Gemeente Emmen € 27.000
- Subsidie Gemeente Coevorden € 27.000
- Subsidie Recreatieschap Drenthe € 20.000
- Inkomsten uit activiteiten € 2.017

NETWERKORGANISATIE

Stichting De Hondsrug UNESCO Global Geopark en haar partners stellen de identiteit van het Hondsruggebied centraal. De bijzondere geologie, de rijkdom aan archeologie en cultuurhistorie maken De Hondsrug UNESCO Global Geopark tot een onderscheidend gebied met internationale aantrekkingskracht. De netwerkorganisatie bestaat uit bijna 300 partners. Dit zijn onder meer overheden, toeristische en recreatieve ondernemers, marketingorganisaties, terrein beheerende organisaties, natuurorganisaties, musea, ateliers, historische verenigingen, culturele instanties, onderwijs- en educatie-instellingen, evenementen-bureaus, fotografen en andere ondernemers.

Bestuur per 31-12-2021

Jacob Bruintjes, *voorzitter*
Gertjan Elzinga
Nynke Houwing
Mathilde Stiekema
Caroline Warmerdam
Dick Dijkstra (*adviseur*)

Agendacommissie per 31-12-2021

Gretha Roelfs, *provincie Drenthe, voorzitter*
Karl Pladdet, *gemeente Aa en Hunze*
Simone la Brijn, *gemeente Borger-Odoorn*
Wilma Terburg, *gemeente Coevorden*
Lisette Coljé, *gemeente Emmen*
Patricia Langen, *gemeente Tynaarlo*
Guido Hummel, *gemeente Groningen*
Dick Dijkstra, *Recreatieschap Drenthe*
Harrie Wolters, *Hunebedcentrum*
Kees Folkertsma, *Nationaal Park Drentsche Aa*
Michelle Boer, *Marketing Drenthe*
Aaldrik Pot, *Staatsbosbeheer*

Wetenschappelijke commissie per 31-12-2021

Erik Meijles, *voorzitter*
Enno Bregman
Michiel Gerding
Brigitte Nitsch
Wijnand van der Sanden
Mans Schepers

Geoparkbureau

Cathrien Posthumus, *manager*
Liesbeth Simon, *medewerker communicatie*
Leo Bouwmeester, *projectmedewerker Landschap en Educatie*

De Hondsrug UNESCO Global Geopark

Hoofdstraat 50
7875 AD Exloo

www.dehondsrug.nl

info@dehondsrug.nl

www.instagram.com/geoparkdehondsrug

www.facebook.com/dehondsruggeopark

www.twitter.com/hondsruggeopark

Tekst en redactie

Geoparkbureau De Hondsrug
UNESCO Global Geopark

Vormgeving

www.arjensnijder.design

Fotografie 2, 4, 7, 10, 19, 20, 26

www.arjensnijder.photography

© Maart 2022

www.dehondsrug.nl